

MacGREGOR PELIKÁNOVÁ, Radka. Jeden trh a jedna měna - evropské osudové spojení, had a jablko sváru. *Právo, ekonomika, management*, 2013, 3, 49-57. ISSN 1804-3550.

JUDr. Radka MacGregor Pelikánová, Ph.D., LL.M., MBA¹

JEDEN TRH A JEDNA MĚNA – EVROPSKÉ OSUDOVÉ SPOJENÍ, HAD A JABLKO SVÁRU

(One market and one currency – the European fated connection, snake and apple of discord)

Klíčová slova

EMU, EU, EURO, integrace, krize.

Key words

EMU, EU, EURO, integration, crisis.

Úvod

Sociologové, politici, ekonomové i právníci se přou ohledně definování společnosti a vymezení vzájemných očekávání v tomto kontextu.² Naopak panuje shoda, že moderní společnost spočívá na vědomostech, což příznačně vyjádřili již v 17.století Thomas Hobbes a Francis Bacon obratem *scientia potentia est*, nebo-li *knowledge is power*.³ Šíření informací, vizualizace, globalizace a integrace dominují počátek 21.století, stejně jako manipulace a překrucování. Problémem současnosti není nedostatek informací, nýbrž jejich přebytek a nesnadnost jejich analyzování, interpretace a docházení ke správným závěrům. Toto lze velmi dobře demonstrovat na krizi, která začala v USA před pěti lety a záhy se rozšířila i na Evropský kontinent a otrásla nejen několika státy Eurozóny.⁴

Zmiňovaná krize se stala příležitostí k přehodnocení dřívějších konceptů, ke kritickému pohledu na dříve nedotknutelnou historii a v ní prezentovaná dogmata a k identifikaci příčin a nastínění možností řešení, resp. zlepšení dosavadního rámce i jeho fungování. V rámci EU se toto vztahuje především na integrovanou hospodářskou a měnovou politiku a EURO. V tomto ohledu je velmi poučné rychle zrekapitulovat zásadní historická fakta, zamyslet se a jasně pojmenovat projekty a modely, které vedly k současné na první pohled nepřehledné a i na druhý pohled neuspokojivé situaci – Eurokrizi. Pokud se podaří oprostít od nepodložených tzv. nutností, tak lze dospět k zajímavým závěrům, např. že nekompromisní vyžadování jednotné měny v co nejkratším horizontu vlastně ani tak důležité pro jednotný (vnitřní trh)

¹ JUDr. Radka MacGregor Pelikánová, Ph.D., LL.M., MBA je akademickou pracovnící Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity.

² SHAWN, Martin, 1994. *Global Society and International Relations*. Cambridge, UK : Polity Press. ISBN 0745612121.

³ URBANOVÁ, Martina, DUNDELOVÁ, Jana, ROZBOŘIL, Blahoslav, 2012. Knowledge society in 21st century. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 2012, LX (70), 535-537. ISSN 1211-6516.

⁴ PACLÍK, Miroslav, 2012. Krize Eurozóny – Eurocrisis. *Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 24-30. ISSN 1211-6378.

není, resp. že hon za politickou vizí EURA činícího celou EU ekonomickým tygrem je spíše kontraproduktivním sebeklamem, tedy spíše jablkem od hada měnícím se v jablko sváru.

Od EHS přes ES k EU s hadem v tunelu

Globalizace vyžaduje především globální instituce, globální pravidla a harmonizace právních i jiných technik, aniž by se však vážně přihlíželo k praktickému vlivu na život jednotlivců.⁵ Obdobně i evropská integrace zohledňuje více klasické subjekty mezinárodního práva. Jedná se o staletí trvající proces sblížování a začleňování evropských národů a států, který nabral významnou dimenzi po druhé světové válce a vyústil ve světovou premiéru použití supranacionálního přístupu v 50. letech minulého století pro ona slavná tři původní evropská společenství. Jakýkoliv závěr či doporučení v této souvislosti se musí vypořádat s *prima facie* rozporem mezi supranacionálním institucionalismem a národním intergovernmentalismem, což většinou vede k přijetí či odsouzení nefunkcionalistické teorie integrace,⁶ či event. k modifikované graduální teorii integrace.⁷

Konkrétním příkladem interakce těchto konceptů je evropská měnová integrace. Snahy o monetární a hospodářskou unifikaci byly znatelné již při zřizování a v prvních dvou dekádách fungování původních třech evropských společenství. Na iniciativu Evropské komise z roku 1969 navázala o rok později skupina expertů pod vedením Pierre Werner s tzv. Wernerovým plánem ohledně zřízení evropské a měnové unie ve třech stádiích. Mezinárodní situace se záhy však zkomplikovala s ohledem na problematiku (ne)převoditelnosti USA dolaru na zlato, krizi růstu cen pohonných hmot a zhroutilím Brettonwoodského měnového systému. Koncept hada v tunelu – *snake in the tunnel*, tedy vzájemné provázání kurzů evropských měn za účelem zamezení kurzové fluktuace, neustál plovoucí kurz USA dolaru v roce 1973.

Druhá šance pro evropského měnového integračního *snake in the tunnel* přišla o 6 let později. V roce 1979 totiž vznikl Evropský měnový systém – *European Monetary System* (EMS), kterým členské státy Evropských společenství provázaly na základě Evropského směného mechanismu – *European Exchange Rate Mechanism* (ERM) kurzy svých vnitrostátních měn za účelem zamezení kurzových fluktuací a tím do jisté míry nahradily dřívější provázání s americkým dolarem v rámci Brettonwoodského měnového systému. EMS používal měnovou jednotku ECU, očekávání v její plošné zavedení se však nenaplnila. Ani původně zavedené úzké fluktuační pásmo neuspělo a muselo dojít k jeho rozšíření.

Maastrichtské rychle zrající měnové jablko

Evropská komise a na jejím čele Jacques Delors (1985-1994) i přes různé problémy a varovná znamení přijali hrozenou rukavici, resp. jablko, připravila tzv. Delorovu zprávu – *Delors Report 1989*⁸ i Hodnocení Komise – *Commission Evaluation 1990*,⁹ nasadili kurz za

⁵ MARINO, Ignazio Maria, LICATA, Giovanni Fabio, 2009. The Law of Integration: An Introduction. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 28 (E SI), 236-248. ISSN 2247-8310.

⁶ PUCHALA, Donald, 1999. European Agenda – Institutionalism, Intergovernmentalism and European Integration: A Review Article. *Journal of Common Market Studies*. 1999/37(2), 317-31. ISSN 1468-5965.

⁷ ATILGAN, Canan, KLEIN, Deborah, 2006. *EU Integration Models and Full Membership*. Berlin, SRN : Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Working Paper/Documentation No. 158/2006, p. 15. ISBN 3-937731-89-X.

⁸ Report on economic and monetary union in the European Community presented April 17, 1989. ISBN 92-826-0655-4, catalogue number CB-56-89-401-EN-C. http://aei.pitt.edu/1007/1/monetary_delors.pdf - *The Werner Report prepared in 1970, presented a plan for the attainment of economic and monetary union. In March 1971, following the Werner Report, Member States expressed 'their political will to establish an economic and monetary union 2. Several important moves followed: in 1972 the 'snake' was created; in 1973 the European Monetary Cooperation Fund (EMCF) was set up; and in 1974 the Council Decision on the attainment of a high degree of convergence in the Community and the Directive on stability, growth' and full employment were*

jednotným trhem s jednotnou měnou a pokračovali v něm až s dogmatickým nasazením pod heslem, že jeden trh má mít jednu měnu.¹⁰ Nutnost jednotné měny pro jednotný trh však řada odborníků s odkazem na teoretické a empirické základy popírala a popírá.¹¹ Navíc, i pokud se připustí potřeba jednotné měny pro jednotný trh, je rozhodně třeba vytvořit správný rámec a důsledně jej aplikovat.

Zavádění jednotné měny pro jednotný trh ve třech stádiích na základě zprávy *Delors Report 1989* rozhodně nebylo a není perfektně vymezeno, postaveno a aplikováno. První stádium proběhlo v letech 1990 až 1993, kdy vznikla Evropská Unie (EU) a byla zavedena Evropská

adopted. ... The success of the EMS in promoting its objectives of internal and external monetary stability has contributed in recent years to further progress, as reflected in the adoption, in 1985, of the internal market programme and the signing of the Single European Act....The three abovementioned requirements define a single currency area, but their fulfilment would not necessarily mark the end of the process of monetary unification in the Community. The adoption of a single currency, while not strictly necessary for the creation of a monetary union, might be seen for economic as well as psychological and political reasons as a natural and desirable further development of the monetary union. A single currency would clearly demonstrate the irreversibility of the move to monetary union, considerably facilitate the monetary management of the Community and avoid the transactions costs of converting currencies. A single currency, provided that its stability is ensured, would also have a much greater weight relative to other major currencies than any individual Community currency. The replacement of national currencies by a single currency should therefore take place as soon as possible after the locking of parities.

⁹ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES DIRECTORATE-GENERAL FOR ECONOMIC AND FINANCIAL AFFAIRS, 1990. One market, one money. An evaluation of the potential benefits and costs of forming an economic and monetary union. *European Economy*, No.44, October 1990. ISSN 0379-0991. Dostupné na http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication7454_en.pdf - Summarized in terms of the three major objectives of economic policy, the likely impact of EMU is:(i) Microeconomic efficiency: sure advantages, as a single currency and economic union complement the single market and add to its impact. One market needs one money. Economic analysis supports the perceptions of industrialists that the benefits could substantially reinforce the gains being obtained from 1992 — see Graph 1.1.(ii) Macroeconomic stability: sure advantages as regards better overall price stability (i.e. both very low inflation on average, and low variability) assuming that the issues of institutional central bank design are handled well, and probably some gain also in terms of the stability of the real economy (lesser fluctuations in output and employment) — see Graph 1.2.(iii) Equity as between countries and regions: opportunities and risks for all regions, and no a priori balance of relative advantage for the original or newer Member States. The least-favoured regions have a real opportunity for rapid catch-up. EMU, like 1992, is a positive-sum game.

¹⁰ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES DIRECTORATE-GENERAL FOR ECONOMIC AND FINANCIAL AFFAIRS, 1990. One market, one money. An evaluation of the potential benefits and costs of forming an economic and monetary union. *European Economy*, No.44, October 1990. ISSN 0379-0991. Dostupné na http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication7454_en.pdf - Summarized in terms of the three major objectives of economic policy, the likely impact of EMU is:(i) Microeconomic efficiency: sure advantages, as a single currency and economic union complement the single market and add to its impact. One market needs one money. Economic analysis supports the perceptions of industrialists that the benefits could substantially reinforce the gains being obtained from 1992 — see Graph 1.1.(ii) Macroeconomic stability: sure advantages as regards better overall price stability (i.e. both very low inflation on average, and low variability) assuming that the issues of institutional central bank design are handled well, and probably some gain also in terms of the stability of the real economy (lesser fluctuations in output and employment) — see Graph 1.2.(iii) Equity as between countries and regions: opportunities and risks for all regions, and no a priori balance of relative advantage for the original or newer Member States. The least-favoured regions have a real opportunity for rapid catch-up. EMU, like 1992, is a positive-sum game.

¹¹ MAJONE, Giandomenico. Rethinking European Integration after the Debt Crisis. The European Institute. Working Paper No. 3/2012, June 2012. Dostupné na <http://www.ucl.ac.uk/european-institute/analysis-publications/publications/WP3.pdf> - The European Commission's slogan "One Market, One Money" (Commission 1990) was meant to convince public opinion that monetary union was the necessary complement of the Single Market. Even assuming the validity of this argument — which most experts reject on theoretical and empirical grounds, but which reveals a persistent vision of the future Union as a territorial state "writ large" the way in which the project was carried out was such as to cause serious problems, sooner or later.

hospodářská a měnové unie – Economic and Monetary Union (EMU). Ve druhém stádiu, v letech 1994 až 1998, nahradilo EURO původní ECU, byla vytvořena Evropská centrální banka – *European Central Bank* (ECB). V roce 1999 vznikl – *European Exchange Rate Mechanism II* (ERM II), EMU vstoupila do třetího stádia s neodvolatelným stanovením směných kurzů a ECB začala provádět společnou měnovou politiku. Současně byla přijata Lisabonská strategie EU,¹² kterou na základě sdělení Evropské Komise z roku 2007¹³ upravil svým usnesením Evropského Parlamentu v roce 2008 (Lisabonská strategie).¹⁴ Celkové hodnocení její aplikace a výsledného přínosu je však spíše negativní a cíle vytvořit z EU nejdynamičtější a nejkonkurenceschopnější ekonomiku světa dosaženo nebylo.¹⁵ Namísto toho přišla současně s Lisabonskou reformní smlouvou i krize.

Členy EMU jsou všechny členské státy EU, přičemž 17 z nich používá EURO a tvoří Eurozónu a ze zbývajících deseti jen tři (Velká Británie a Dánsko – *Maastricht opt-outs*, Švédsko – *de facto opt-out*) by neměly vstoupit do třetího stádia EMU. Dvoutleté zapojení v ERM II je předpokladem pro vstup do třetího stádia EMU.

Není třeba příliš hloubkové studie, aby se ukázalo a prokázalo, že *prima facie* ekonomický, resp. měnový, projekt EMU je projektem politickým. Z toho vyplývá, že správné nastavení jeho rámce i jeho fungování závisí podstatně více na politických konstelacích než na pragmatických a praktických komentářích odborníků. Terčem zasloužené kritiky byly jak hospodářské,¹⁶ tak i právní aspekty, jako např. tzv. černé tajemství EMU – *dark secrets of EMU* coby úmyslně vágní vymezení pravomocí a odpovědností pro kurzovní politiku.¹⁷

Nejasnosti a nepřesnosti ohledně EMU a EURO jsou o to vážnější, že *acquis communautaire* coby nositel právních a politických pravidel a standardů se definitivně ustálil na evropské scénérii,¹⁸ resp. byl zakotven jako jedno z kodaňských kritérií. Požadavek vyhovění *acquis*

¹² Evropská rada projednala na zvláštním zasedání v Lisabonu, které se konalo ve dnech 23-24.3.2000, nový strategický cíl pro EU za účelem posílení zaměstnanosti, ekonomických reforem a sociální soudržnosti coby součásti ekonomiky založené na znalostech.

¹³ Sdělení Komise KOM(2007)0581 ze 3.10.2007 o evropském zájmu uspět ve věku globalizace a Sdělení Komise KOM(2007)0798z 11.12.2008 o uskutečňování lisabonské strategie pro růst zaměstnanosti prostřednictvím politiky soudržnosti 2007-2013.

¹⁴ Usnesení Evropského parlamentu 2009/C 184 E/06 ze 20.2.2008 o Lisabonské strategii.

¹⁵ např. GWIAZDA, Anna, 2011. The Europeanization of flexicurity: the Lisbon's Strategy's impact on employment policies in Italy and Poland. *Journal of European Public Policy*. 2011/18(4), p. 546-565. ISSN 1350-1763 nebo PÉPIN, Luce, 2011 Education in the Lisbon Strategy: assessment and prospects. *European Journal of Education*. 2011, 46(1), 25-35. ISSN 1465-3435.

¹⁶ MAJONE, Giandomenico, 2012. Rethinking European Integration after the Debt Crisis. The European Institute. Working Paper No. 3/2012, June 2012. Dostupné na <http://www.ucl.ac.uk/european-institute/analysis-publications/publications/WP3.pdf> - True, EMU was a political, not an economic project; thus, the fact that the project was not abandoned because of the critique of some of the world's top economic experts from Milton Friedman and Martin Feldstein to Kenneth Rogoff and Krugman – is not in itself surprising. What is surprising is the total absence of contingency plan

¹⁷ WYPLOSZ, Charles, 2000. Der Euro Brecht klare Kompetenzen. *Financial Times Deutschland*. 16 June 2000, 35. ISSN 0307-1766.

¹⁸ SILVA, Stephen, SAMPSON, Aaron Beers, 2003. Acquis Communautaire and European Exceptionalism: A Genealogy. *ACES Working Paper Series* – Dostupné na <http://aei.pitt.edu/8961/1/2003.1.pdf> - The transition from the "standard of civilization" to the *acquis* was not immediate. During the early years of European integration, some public figures continued to invoke primordial arguments emphasizing race and religion.... The legal and political standards embodied by the *acquis* have largely replaced the older, more visceral formulation. Still, one of the problems that plague analyses of the *acquis communautaire* is the slippery nature of the term itself. Although the *acquis* now covers more than 80,000 pages of documentation, it is, in the words of Anna Michalski and Helen Wallace, like "something that everybody has heard about...but nobody knows what it looks

communautaire tak představuje povinné zohlednění dosavadního práva EU nejen členským, ale i přistupujícím státem. Ač jeho hmotným pramenem je více než 80 tisících stran dokumentů, stále je považováno za něco virtuálního a o čem nikdo přesně neví jak vypadá.¹⁹ V každém případě je v něm zahrnuta i EMU, původně coby 11.kapitola z 31 kapitol a následně pod názvem Ekonomická a monetární politika coby 17.kapitola z 35 kapitol.

Lisabonské nakažené měnové jablko

V roce 2007 byla podepsána a v roce 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva reformující ES a EU, podstatně měnící Maastrichtskou smlouvu o EU (SEU) i Smlouvu o založení ES pod novým názvem Smlouva o fungování EU (SFEU). Za čtyři stěžejní cíle Lisabonské reformní smlouvy byly označeny demokratičnost a transparentnost (1), efektivita (2), důraz na základní práva a svobody (3) a globální vymezení EU (4).

Konsolidované znění SEU stanoví, že EU vytváří vnitřní trh, hospodářskou a měnovou unii s měnou EURO a usiluje o udržitelný rozvoj Evropy.²⁰ Namísto antického trojpilířového systému se vychází z konceptu vymezených a svěřených pravomocí EU, jejichž výkon se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality.²¹ SFEU specifikuje, že do výlučné pravomoci EU patří mj. oblast celní unie, hospodářské soutěže či měnové politiky pro členy Eurozóny,²² a že do sdílené pravomoci EU patří mj. oblast vnitřního trhu.²³ Ohledně výlučných pravomocí se stanoví, že zahrnují zavedení hospodářské politiky, jednotnou měnu a jednotnou měnovou a devizovou politiku.²⁴ Speciální úprava SFEU ohledně Eurozóny obsahuje tři články – čl. 136

*like.*³³ Before the 1991 Treaty on European Union (TEU, a.k.a. the Maastricht Treaty) endowed the *acquis communautaire* with a constitutional status, “*acquis had been used in at least four different contexts.*”

¹⁹ MICHALSKI, Anna, WALLACE, Helen, 1993. *The European Community: The Challenges of Enlargement.* 2nd edition. London, UK : Royal Institute of International Affairs, 1992, p. 35. ISBN 978-0905031569.

²⁰ Čl. 3 SEU 3. Unie vytváří vnitřní trh. Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje vědecký a technický pokrok. 4. Unie vytváří hospodářskou a měnovou unii, jejíž měnou je euro.

²¹ Čl. 5 SEU - 1. Vymezení pravomocí Unie se řídí zásadou svěřených pravomocí. Výkon těchto pravomocí se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality. 2. Podle zásady svěřených pravomocí jedná Unie pouze v mezích pravomocí svěřených jí ve Smlouvách členskými státy pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách. Pravomoci, které nejsou Smlouvami Unii svěřeny, náležejí členským státům. 3. Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie.

²² Čl. 3 SFEU - 1. Unie má výlučnou pravomoc v těchto oblastech: a) celní unie; b) stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu; c) měnová politika pro členské státy, jejichž měnou je euro; d) zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky; e) společná obchodní politika.

²³ Čl. 4 SFEU - 1. Unie sdílí pravomoc s členskými státy, pokud jí Smlouvy svěřují pravomoc, která se netýká oblastí uvedených v článcích 3 a 6.2. Sdílená pravomoc Unie a členských států se uplatňuje v těchto hlavních oblastech: a) vnitřní trh; b) sociální politika, pokud jde o hlediska vymezená v této smlouvě; c) hospodářská, sociální a územní soudržnost; d) zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů; e) životní prostředí; f) ochrana spotřebitele; g) doprava; h) transevropské sítě; ...

²⁴ Čl. 119 SFEU - 1. Činnosti členských států a Unie ve smyslu článku 3 Smlouvy o Evropské unii zahrnují za podmínek stanovených Smlouvami zavedení hospodářské politiky, která je založena na úzké koordinaci hospodářských politik členských států, na vnitřním trhu a na vymezení společných cílů a která je prováděna v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží. 2. Souběžně s tím zahrnují tyto činnosti za podmínek a v souladu s postupy stanovenými Smlouvami jednotnou měnu – euro, jakož i vymezení a provádění jednotné měnové a devizové politiky, jejímž prvořadým cílem je udržet cenovou stabilitu, a aniž je dotčen tento cíl, podporovat obecnou hospodářskou politiku v Unii v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství

SFEU o pravomoci Rady přijmout opatření,²⁵ čl. 137 SFEU o pravidlech zasedání příslušných ministrů²⁶ a čl. 138 SFEU o rozhodnutích Rady k podpoře EURA v mezinárodním systému.²⁷

Souhrou okolností v době podpisu Lisabonské reformní smlouvy se z USA na evropský kontinent rozšířila krize, která způsobila největší pokles ekonomické aktivity od druhé světové války.²⁸ Řecko muselo v dubnu 2010 požádat o finanční pomoc jak EU, tak i Mezinárodní měnový fond. Obdobně Irská republika prožila nejhorší hospodářskou recesi ve své historii a tzv. keltský tyger – *Celtic Tiger* doplatil mj. na ekonomické přehřátí, procyklickou ekonomiku, tlak na zvyšování korporátních daní a bublinu trhu nejen s nemovitostmi.²⁹ Dluhy, nedůvěra trhů i schodek veřejných financí a celkově problematický rozpočet postihly dále zdatelně Portugalsko, Španělsko, Itálii a Belgii. Nicméně negativní dopad krize poznamenal i ostatní státu EMU, zejména ty patřící do Eurozóny.

Tato krize, resp. recese, nabyla dosud vystředána zdatelným ekonomickým růstem, přičemž (neo)liberálové kritizují státy pro jejich zadlužovací tendence a usilují o méně státu, resp. méně moci pro stát, a (neo)keynesiánci naopak chtějí méně trhu a více státu. Koncepčně přetrvává základní politicko-ekonomický rozpor současnosti, nesoulad mezi demokratickým a do jisté míry rovnostářským pojetím života a skutečnou distribucí zdroji k uspokojování potřeb.³⁰ V tomto ohledu je komplikované dosáhnout vnitrostátního konsensus, a dosažení něčeho takového na evropské úrovni je velmi těžké, pokud vůbec možné. Ostatně i nastavení krizového záchranného mechanismu na základě solidarity ve SFEU se netěší všeobecné podpoře a pochopení.³¹ Dále vyvstávají otázky do jaké míry je přerozdělování a centrální řízení pod záštitou EU oprávněné a přijatelné.

s volnou soutěží. 3. Tyto činnosti členských států a Unie zahrnují dodržování následujících hlavních zásad: stabilní ceny, zdravé veřejné finance a měnové podmínky a trvale udržitelná platební bilance.

²⁵ Článek 136 SFEU *1. K zajištění řádného fungování hospodářské a měnové unie a v souladu s příslušnými ustanoveními Smluv přijme Rada některým z příslušných postupů uvedených v člancích 121 a 126, s výjimkou postupu podle čl. 126 odst. 14, opatření týkající se členských států, jejichž měnou je euro: a) k posílení koordinace jejich rozpočtové kázně a dohledu nad ní; b) k vypracování směrů hospodářské politiky pro tyto státy, přičemž se dbá na to, aby byly slučitelné se směry přijímanými pro celou Unii a byl nad nimi zajištěn dohled. 2. Na hlasování o opatřeních podle odstavce 1 se podílejí pouze členové Rady zastupující členské státy, jejichž měnou je euro. Kvalifikovaná většina uvedených členů je vymezena podle čl. 238 odst. 3 písm. a).*

²⁶ Čl. 137 SFEU *Pravidla zasedání ministrů členských států, jejichž měnou je euro, jsou stanoveny Protokolem o Euroskupině.*

²⁷ Čl. 138 SFEU *1. K zajištění postavení eura v mezinárodním měnovém systému přijme Rada na návrh Komise rozhodnutí, které stanoví společné postoj k otázkám, jež mají zvláštní význam pro hospodářskou a měnovou unii, v příslušných mezinárodních finančních institucích a konferencích. Rada rozhoduje po konzultaci s Evropskou centrální bankou. 2. Rada může na návrh Komise přijmout vhodná opatření pro zajištění jednotného zastoupení v mezinárodních finančních institucích a konferencích. Rada rozhoduje po konzultaci s Evropskou centrální bankou. 3. Na hlasování o opatřeních podle odstavců 1 a 2 se podílejí pouze členové Rady zastupující členské státy, jejichž měnou je euro. Kvalifikovaná většina uvedených členů je vymezena podle čl. 238*

²⁸ PACLÍK, Miroslav, 2012. Krize Eurozóny – Eurocrisis. *Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 24-30. ISSN 1211-6378.

²⁹ BURIAN, Stanislav, 2012. Irsko: od konjunktury k hluboké recesi. *Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 39-42. ISSN 1211-6378.

³⁰ LIŠKA, Václav, 2012. Politická ekonomie – přežitek? Ne, budoucnost. *Právo, Ekonomika, Management*, 1/2012, 45-49. ISSN 1211-6378.

³¹ Čl. 122 SFEU - *1. Aniž jsou dotčeny jiné postupy stanovené ve Smlouvách, může Rada na návrh Komise rozhodnout v duchu solidarity mezi členskými státy o opatřeních přiměřených hospodářské situaci, zejména když vzniknou závažné obtíže v zásobování určitými produkty, především v oblasti energetiky. 2. Nastanou-li členskému státu z důvodu přírodních pohrom nebo mimořádných událostí, které nemůže ovlivnit, obtíže nebo je-li z téhož důvodu vážně ohrožen závažnými obtížemi, může Rada na návrh Komise poskytnout dotyčnému členskému státu za určitých podmínek finanční pomoc Unie. Předseda Rady informuje o rozhodnutí Evropský parlament.*

Ekonomické jablko politického sváru

Výše uvedená *Delors Report 1989* důrazně vyžadovala měnovou unii s jednotnou měnou, avšak i v ní byla připuštěna možnost alternativy v podobě stanoveného kurzovního režimu.³²

O dvacet let později, dne 17.května 2010 se kancléřka SRN, Angela Merkel, na zasedání *Bundestag* vyjádřila o osudovém spojení EU a EURA a prohlásila, že pád EMU by vedl k pádu EU.³³ Takovýto silný závěr má značnou výpovědní hodnotu. Nikoliv však o budoucnosti EU a EURA, ale o jejich minulém i současném vnímání, resp. opět ukazuje na politickou rovinu fundamentálně ekonomického a měnového problému. V této souvislosti je třeba si připomenout, že SRN, Rakousko a Nizozemsko v Eurozóně vždy prosperovaly a že SRN je často považována za hlavního beneficienta EURA, přičemž s takovým závěrem Němci nesouhlasí.³⁴

Za pozornost stojí si připomenout data ohledně EU, EMU, EURA a související ekonomické a finanční integrace jako takové, zejména statistické přehledy a z nich vycházející analýzy a závěry. Významná část z nich dospívá k závěru, že členství v EU skutečně integrační a sblížující efekt na trhy má, stejně jako v některých případech i očekávání zavedení EURA. Překvapivě ale samotné zavedení EURA a jeho následné užívání již nikoli a že jak v období

³² COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES DIRECTORATE-GENERAL FOR ECONOMIC AND FINANCIAL AFFAIRS, 1990. One market, one money. An evaluation of the potential benefits and costs of forming an economic and monetary union. *European Economy*, No.44, October 1990. ISSN 0379-0991. Dostupné na http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication7454_en.pdf - *Defining EMU and its alternatives. Monetary union can consist of either a fixed exchange rate regime or a single currency. While both are possible, a single currency is found to offer a better benefit-cost result in economic terms, and so is the main focus of the analysis. Economic union consists of a single market for goods, services, capital and labour, complemented by common policies and coordination in several structural, micro- and macroeconomic domains. An efficient economic union requires much less centralization of policy competences than monetary union.*

³³ Die Währungsunion ist eine Schicksalsgemeinschaft. *Tages Anzeiger – Ausland*, 19.05.2010. Dostupné na http://www.tagesanzeiger.ch/ausland/europa/Die-Waehrungsunion-ist-eine-Schicksalsgemeinschaft/story/10236774?dossier_id=519 - «Die Währungsunion ist eine Schicksalsgemeinschaft», sagte Bundeskanzlerin Angela Merkel am Mittwoch. «Es geht um nicht mehr und nicht weniger als um die Bewahrung der europäischen Idee», führte sie in einer Regierungserklärung im Bundestag zum Rettungsschirm für die Gemeinschaftswährung aus. Europa stehe vor der grössten Bewährungsprobe seit mehr als 50 Jahren. Scheitere der Euro, dann scheitere Europa, sagte Merkel. Werde die Euro-Krise aber bestanden, würden beide stärker als zuvor sein. Europa brauche eine neue Stabilitätskultur. Die Kanzlerin bekräftigte das Ziel, sich auf internationaler Ebene für eine Finanztransaktionssteuer einzusetzen.

³⁴ YOUNG, Brigitte, SIMMLER, Willi, 2011. The European Sovereign Debt Crisis – is Germany to Blame? *Crisis WPS. WP 01/2011. ISSN 2048-1276. Dostupné na* http://api.ning.com/files/iinsXusWpV7MyuaA6ZYc0epCxbA8DL547g1ekawc2x0ZgJP**MR7nsGGVPB8j6kkyReylNSk1iIeriWEFs7tHoykVdDL*0uN/COSTWP012011.pdf. - *While Germany (also Austria and the Netherlands) is prospering, the peripheral countries in the Eurozone are confronted with a severe sovereign debt crisis. Starting in Greece, it soon spread to countries such as Ireland, Portugal, and Spain. In the course of the debate, Germany was blamed for the imbalances in Europe. In short, German export performance and the sustained pressure for moderate wage increases have provided German exporters with the competitive advantage to dominate trade and capital flows within the Eurozone. Thus, Germany is seen as the main beneficiary of the EURO. This argument, however, is vehemently disputed within Germany. Many economists and political leaders reject this argument and point to the flagrant lack of fiscal discipline in many of the peripheral countries.*

předkrizovém, 1990-2007, tak i v období krizovém, 2007-2010, nebylo EURO skutečným a účinným integračním nástrojem.³⁵

S uvedeným daty pracují i představitelé a klíčoví hráči EU. Současný předseda Evropské Komise, José Manuel BARROSO, udržoval a udržuje optimistický přístup a začátkem roku 2013 oficiálně prohlásil, že Eurokrize byla překonána a že EURO není vystaveno existenční hrozbě. Naopak Angela Merkel v novoročním projevu sdělila, že EURO čeká dalších těžkých 12 měsíců. Přirozeně ani jeden z nich nevyslovil názor sdílený mnohými nejen finančními analytiky, a to že by se neměly promarnit příležitosti pro reflektivní zlepšení nastavení a fungování EMU a Eurozóny, že vyřešení konceptu bankovní unie je klíčové a že velkým, ne-li hlavním, nebezpečím je politika a politikaření.³⁶

Dogma měnové unie coby součást *acquis communautaire* dle Maastrichtské smlouvy o EU i Lisabonské reformní smlouvy a coby osudová nutnost dle představitelů SRN je předními ekonomy, včetně držitele Nobelovy ceny Paul Krugman, naopak označováno za chybu, a to dokonce chybu fatální.³⁷ Lze argumentovat, že s ohledem na to, že Eurozóna ve svém plném složení a při zachování základních rysů svého rámce „ustála“ prubířskou pětiletku, tak pokud nějaká chyba či chyby v jejím nastavení či fungování jsou (např. s ohledem na výši úroků, bublinu trhu nemovitostí, schody financí a jejich rozpočtů, nedůslednou kontrolu, absence sankcí a jejich vymáhání, atd.) tak rozhodně nejsou fatální. Obdobně je možné se pokusit hledat jakousi střední cestu pro vnímání a vyhodnocení *status quo*. Přínosným se jeví včlenit do těchto analýzy a závěrů i úvahu o tom, že systémy oscilují kolem rovnovážného stavu, ale

³⁵ BEKAERT, Geert, HARVEY, Campbell R., LUNDBLAD, Christian T.SIEGEL, Stephan, 2010. The European Union, the EURO, and Equity Market Integration. NBER Paper Series – Working Paper 16583. Cambridge, MA : National Bureau of Economic Research. Dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1573308 - *We use industry valuation differentials across European countries to study the impact of membership in the European Union as well as the Eurozone on both economic and financial integration. In integrated markets, discount rates and expected growth opportunities should be similar within one industry, irrespective of the country, implying narrowing valuation differentials as countries become more integrated. Our analysis of the 1990 to 2007 period shows that membership in the EU significantly lowered discount rate and expected earnings growth differentials across countries. In contrast, the adoption of the Euro was not associated with increased integration. Our results do not change when the sample is extended to include the recent crisis period.*

³⁶ INMAN, Phillip, 2013. The euro crisis is over, declares José Manuel Barroso. The Guardian, Monday 7 January 2013. ISSN 0199-4670. Dostupné na <http://www.guardian.co.uk/business/2013/jan/07/euro-crisis-over-jose-manuel-barroso> - *European commission president's optimistic comments were in sharp contrast to new year message from Angela Merkel... Elga Bartsch, an analyst at Morgan Stanley, said she was anxious that Barroso and his colleagues in Brussels would fail to resolve long-running disputes over the EU's new institutions."The euro crisis seems contained for now. But we think it is not resolved for good. In addressing the fundamental flaws in the euro's institutional set-up, progress on banking union will be key. Assuming no crisis escalation, the euro area should re-emerge from recession and return to sub-par growth. Politics is the main risk," she said. Political deadlock, which has also characterised the reform agenda in Washington and Tokyo, could allow social unrest to grow and wreck any coherent reform plans, she said.*

³⁷ KRUGMAN, Paul, 2012. Wie der EURO gerettet werden kann. Spiegel. Wirtschaft. 23.4.2012. ISSN 0038-7452. Dostupné na <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/nobelpreistraeger-paul-krugman-ueber-den-ausweg-aus-der-euro-krise-a-828724.html> - *Die Einführung des Euro war ein fataler Fehler. Trotzdem kann die Gemeinschaftswährung überleben. Dafür muss Europa aber erst die wahren Ursachen der Krise erkennen - und mehr Inflation in Kauf nehmen....Südeuropäische Länder hatten in der Vergangenheit deutlich höhere Zinsen für ihre Anleihen gezahlt als Deutschland, da Anleger eine Risikoprämie für das Risiko einer Abwertung oder eines Staatsbankrotts verlangten. Mit der Einführung des Euro schmolzen diese Risikoprämien dahin: Spanische, italienische und selbst griechische Anleihen wurden plötzlich so behandelt, als seien sie genauso sicher wie deutsche. So kam es, dass Südeuropäer plötzlich deutlich billiger an Geld kamen. Die Folge war ein Immobilienboom, der sich rasch in eine Spekulationsblase verwandelte.*

samovolnými procesy se při vychýlení vrátí do rovnovážného stavu.³⁸ Navíc, v případě EMU a Eurozóny, klíčové instrumenty a instituce samy osobě oscilují mezi mezinárodním právem, právem EU a vnitrostátním právem,³⁹ přirozeně s ohledem na jejich vlastní zájmy. Nutnost jejich dynamičnosti a pružnosti stejně jako potřeba spolupráce (při zohlednění jejich rozhodně nikoliv altruistických motivů) je předurčuje k fungování v rámci nekonvenčního režimu, který při řádném nastavení a užití, může být základem pro relativně vhodný systém.

Závěr

V postmoderní, globální, vědomostní společnosti poznamenané ekonomickou krizí či její hrozbou, kde informační systémy a technologie napomáhají v šíření neuvěřitelného množství relevantních i zcela irelevantních, ba přímo chybných dat a jejich analýz, lze jen ztěžil nalézt shodu mezi vnímáním, obsahem a formou práva a etiky,⁴⁰ stejně jako koncepční konsensus ohledně potřeby a míry integrace, a to včetně jejího uplatnění. Určení společného jmenovatele, či alespoň identifikace rozhodných kritérií, je nesmírně složité, nicméně jisté návody a směry lze rozpoznat.⁴¹

Evropská integrace je průběžně vyhodnocována, což se děje spíše subjektivně než objektivně a silná rozpolcenost závěrů trvá.⁴² Ve společnosti informací by informace a hodnocení rozhodně neměly být procesovány izolovaně, nýbrž by se tak mělo dít v diskuzi. Takováto diskuze musí směřovat k samotným kořenům a nesmí odmítat se zabývat i odvážnějšími a kontroverznějšími hodnocení, jako např. že Evropa není celkem, nýbrž společenstvím států s vlastními rozpočty, vlastními pracovními trhy (!)⁴³ a především vlastními zájmy.

Ohledně situace v EMU, zejména Eurozóně, ani přední ekonomové ani politici přesně „neví, kde jsem“ a nemohou ani exaktně posoudit vhodnost použitých či k použití navrhovaných prostředků pro řešení krize.⁴⁴ *Non pudor est nil scire, pudor nil dimere velle.*⁴⁵ Ostatně, *Est rerum omnium magister usus.*⁴⁶

³⁸ LIŠKA, Václav, 2012. *Ekonomika a Rovnováha. Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 45-52. ISSN 1211-6378.

³⁹ W.T.E., 2012. From the Board – Eurocrisis: Fix It as you fall. *Legal Issues of Economic Integration*. 2012/3, 297-299. ISSN 1566-6573.

⁴⁰ PLÁŤENKOVÁ, Hana, HAVRÁNEK, Jaromír, 2010 The forms of „Good Morals“ in Nowadays Legal Relationships. *Journal on Legal and Economic Issues of Central Europe*. 2010/1(2), 43-45. ISSN 2043-85X.

⁴¹ MacGREGOR PELIKÁNOVÁ, Radka, 2011. Právní a ekonomické aspekty domény nejvyšší úrovně .eu. *Acta MUP*. 2011 /2(2), s.14-37. ISSN 1804-6932

⁴² GARRETT, Geoffrey, KELEMEN, R. Daniel, SCHULZ, Heiner, 1998. The European Court of Justice, National Governments, and Legal Integration in the European Union. *International Organization*, 52(1), p.149-176. ISSN 0020-8183. *The existing literature on legal integration in the EU poses a stark dichotomy ... legal autonomy and political power perspective.*

⁴³ KRUGMAN, Paul, 2012. Wie der EURO gerettet werden kann. *Spiegel. Wirtschaft*. 23.4.2012. ISSN 0038-7452. Dostupné na <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/nobelpreistraeger-paul-krugman-ueber-den-ausweg-aus-der-euro-krise-a-828724.html> - *Europa, insbesondere die Euro-Zone als Ganze, steht eigentlich gar nicht so schlecht da. Aber Europa ist kein Ganzes. Es ist eine Ansammlung von Staaten mit ihren eigenen Haushalten (da es kaum eine gemeinsame Haushaltspolitik gibt) und Arbeitsmärkten (da die Mobilität der Arbeitnehmer gering ist). Was diese Staaten nicht haben, ist eine eigene Währung. Und genau das war der Auslöser der Krise.*

⁴⁴ PACLÍK, Miroslav, 2012. Krize Eurozóny – Eurocrisis. *Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 24-30. ISSN 1211-6378.

⁴⁵ *Není hanbou nic nevědět, ale je hanbou, nechtít se ničemu učit.*

⁴⁶ *Praxe je učitelkou všech věcí.*

Určité iniciativy a jejich realizace je vhodné plně delegovat, pro jiné je svěřeni někomu jinému zcela vyloučeno, většinou je nejvhodnější citlivě zvážit okolnosti a možnosti a vytvořit kompromisní model.⁴⁷ EMU, Eurozóna i Lisabonská strategie svědčí o nebezpečí zaměňování příčin, důsledků a přání, překlápění ekonomických otázek do čistě politických rovin a nejasného hmotněprávního, procesního a delegačního vymezení.⁴⁸

Pro dnešní EU je příznačná víceúrovňový systém vedení a *multi-context system*, evropská integrace neprobíhá na různých úrovních nezávisle a bez sociálního kontextu.⁴⁹ Komparatistické deskriptivní i preskriptivní analýza krize EMU a Eurozóny⁵⁰ vyjevuje realitu evropského institucionálního a funkčního uspořádání,⁵¹ včetně (ne)úmyslné nepřesnosti, zabudované dvojkolejnost a lpění na určitých dogmatech stejně jako sílu francouzsko-německého tandemu a slabost prvního zvoleného prezidenta Evropské rady.⁵² Ač má zjevně nedostatky jak rámeček, tak i instituce a příslušná aplikace, převládá opatrnost, někdy až nevěle, pokusit se záležitost tak komplexní, náročnou a závažnou, nejen popsat a zanalyzovat, ale i navrhnout smysluplná a realizovatelná zlepšení. Volba mlčet na toto téma znamená (ne)přímo podporovat *status quo*.⁵³ *Audere est facere!*⁵⁴ Ještě horší je volba slepě oslavovat nebo plošně zatracovat na základě povrchního vyhodnocení jednoho aspektu či dokonce se pokoušet uniknout vlastní odpovědnosti, tedy postupovat proti základním principům, na nichž stojí západní křesťanská civilizace a tradice.

Evropská integrace, EU, EMU a EURO rozhodně nejsou automaticky předurčeny ani k úspěchu ani k pádu. Pokud se budou upravovat a realizovat správně, tak smysl mají, pokud se budou politicky či jinak manipulovat, tak smysl nemají. Současná zkušenost naznačuje, že proklamovaný udržitelný pokrok by měl vést v EU k přehodnocení a zeštíhlení integračních modelů a procesů a k vytvoření a zohlednění skutečné diskuse se všemi *stakeholders*, tak jak se sluší v demokracii 21.století.

Abstrakt

Článek předkládá stručný náhled na evropskou integraci, zejména na nastavení, vývoj a fungování EMU a Eurozóny. S odkazem na současnou situaci analyzuje nevhodnost koncepčního směřování, dogmatického přehlížení pragmatických aspektů a především zaměňování ekonomických a měnových projektů projekty politickými. Jeden trh a jedna měna nejsou osudově spojeni. Pokud jsou vytvořeny předpoklady a panuje společná vůle, tak jejich spojení dává smysl, je správné a udržitelné. Pokud ale takové podmínky nejsou naplněny či chybí společná vůle, tak je pošetilé se snažit politicky obelstít ekonomickou realitu.

⁴⁷ MacGREGOR PELIKÁNOVÁ, Radka, 2011. Právní a ekonomické aspekty domény nejvyšší úrovně .eu. *Acta MUP*. 2011/ 2(2), s.14-37. ISSN 1804-6932,

⁴⁸ BORRAS, Susana, 2009. The Politics of the Lisbon Strategy: the changing role of the Commission. *West European Politics*. 2009/32(1), 97-118. ISSN 0140-2382.

⁴⁹ GRIMMEL, Andreas, 2011. Integration and the Context of Law: Why the European Court of Justice is not a Political Actor. *Les Cahiers européens de Sciences Po*, 3,1-26.

⁵⁰ PACLÍK, Miroslav, 2012. Krize Eurozóny – Eurocrisis. *Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 24-30. ISSN 1211-6378.

⁵¹ MATOUŠ 7:18 *non potest arbor bona fructus malos facere neque arbor mala fructus bonos facere*. 7:19 *omnis arbor quae non facit fructum bonum exciditur et in ignem mittitur* 7:20 *igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos*.

⁵² DINAN, Desmond, 2012 The Arc of Institutional Reform in Post-Maastricht Treaty Change. *Journal of European Integration*. 2012/34(7), 843-858. ISSN 0703-6337.

⁵³ MUNIR, Kamal A. Financial Crisis 2008-2009, 2011. What does the silence of Institutional Theorists Tell Us? *Journal of Management Inquiry*, 2011/ 20 (2), 114-117. ISSN 1056-4926.

⁵⁴ *Troufat znamená činit, aneb Odvaha neváhá.*

Abstract

This article offers a short outlook about the European monetary integration, in particular regarding the setting, evolution and functioning of the EMU and the Eurozone. Taking into consideration the current situation, it analyzes the inappropriateness of the conceptual mixing, dogmatic overlooking of pragmatic aspects and especially the substitution of economic and monetary projects by political projects. One market and one currency are not fatally and inevitably connected. If conditions and the right will are established, then such a connection makes sense, is correct and sustainable. If conditions are not met and/or the common will is missing, then it is foolish to try to politically circumvent the economic reality.

Použitá literatura

- ATILGAN, Canan, KLEIN, Deborah, 2006. *EU Integration Models blond Full Membership*. Berlin, SRN : Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Working Paper/Documentation No. 158/2006, p. 15. ISBN 3-937731-89-X.
- BEKAERT, Geert, HARVEY, Campbell R., LUNDBLAD, Christian T., SIEGEL, Stephan, 2010. The European Union, the EURO, and Equity Market Integration. NBER Paper Series – Working Paper 16583. Cambridge, MA : National Bureau of Economic Research. Dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1573308
- BORRAS, Susana, 2009. The Politics of the Lisbon Strategy: the changing role of the Commission. *West European Politics*. 2009/32(1), 97-118. ISSN 0140-2382.
- BURIAN, Stanislav, 2012. Irsko: od konjunktury k hluboké recesi. *Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 39-42. ISSN 1211-6378.
- DINAN, Desmond, 2012 The Arc of Institutional Reform in Post-Maastricht Treaty Change. *Journal of European Integration*. 2012/34(7), 843-858. ISSN 0703-6337.
- GARRETT, Geoffrey, KELEMEN, R. Daniel, SCHULZ, Heiner, 1998. The European Court of Justice, National Governments, and Legal Integration in the European Union. *International Organization*, 52(1), 149-176. ISSN 0020-8183.
- GRIMMEL, Andreas, 2011. Integration and the Context of Law: Why the European Court of Justice is not a Political Actor. *Les Cahiers européens de Sciences Po*, 3,1-26.
- KRUGMAN, Paul, 2012. Wie der EURO gerettet werden kann. *Spiegel. Wirtschaft*. 23.4.2012. ISSN 0038-7452. Dostupné na <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/nobelpreistraeger-paul-krugman-ueber-den-ausweg-aus-der-euro-krise-a-828724.html>
- LIŠKA, Václav, 2012. Politická ekonomie – přežitek? Ne, budoucnost. *Právo, Ekonomika, Management*, 1/2012, 45-49. ISSN 1211-6378.
- LIŠKA, Václav, 2012. Ekonomika a Rovnováha. *Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 45-52. ISSN 1211-6378.

MAJONE, Giandomenico, 2012. Rethinking European Integration after the Debt Crisis. The European Institute. Working Paper No. 3/2012, June 2012. Dostupné na <http://www.ucl.ac.uk/european-institute/analysis-publications/publications/WP3.pdf>.

MacGREGOR PELIKÁNOVÁ, Radka, 2011. Právní a ekonomické aspekty domény nejvyšší úrovně .eu. *Acta MUP*. 2011/2(2), s.14-37. ISSN 1804-6932.

MARINO, Ignazio Maria, LICATA, Giovanni Fabio, 2009. The Law of Integration: An Introduction. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 28 (E SI), 236-248. ISSN 2247-8310.

MICHALSKI, Anna, WALLACE, Helen, 1993. *The European Community: The Challenges of Enlargement*. 2nd edition. London, UK : Royal Institute of International Affairs. ISBN 978-0905031569.

MUNIR, Kamal A. Financial Crisis 2008-2009, 2011. What does the silence of Institutional Theorists Tell Us? *Journal of Management Inquiry*, 2011/ 20 (2), 114-117. ISSN 1056-4926.

PACLÍK, Miroslav, 2012. Krize Eurozóny – Eurocrisis. *Právo, Ekonomika, Management*, 2/2012, 24-30. ISSN 1211-6378.

PLÁŤENKOVÁ, Hana, HAVRÁNEK, Jaromír, 2010 The forms of „Good Morals“ in Nowadays Legal Relationships. *Journal on Legal and Economic Issues of Central Europe*. 2010/1(2), 43-45. ISSN 2043-85X.

PUCHALA, Donald, 1999. European Agenda – Institutionalism, Intergovernmentalism and European Integration: A Review Article. *Journal of Common Market Studies*. 1999/37(2), 317-31. ISSN 1468-5965.

SILVA, Stephen, SAMPSON, Aaron Beers, 2003. Acquis Communautaire and European Exceptionalism: A Genealogy. *ACES Working Paper Series* – Dostupné na <http://aei.pitt.edu/8961/1/2003.1.pdf>

YOUNG, Brigitte, SIMMLER, Willi, 2011. The European Sovereign Debt Crisis – is Germany to Blame? *Crisis WPS*. WP 01/2011. ISSN 2048-1276. Dostupné na http://api.ning.com/files/iinsXusWpV7MyuaA6ZYc0epCxbA8DL547g1ekawc2x0ZgjP**MR7nsGGVPB8j6kkyReylNSkl1IeriWEFs7tHoykVdDL*0uN/COSTWP012011.pdf.

W.T.E., 2012. From the Board – Eurocrisis: Fix It as you fall. *Legal Issues of Economic Integration*. 2012/3, 297-299. ISSN 1566-6573

WYPLOSZ, Charles, 2000. Der Euro Brecht klare Kompetenzen. *Financial Times Deutschland*. 16 June 2000, 35. ISSN 0307-1766.

MICHALSKI, Anna, WALLACE, Helen, 1993. *The European Community: The Challenges of Enlargement*. 2nd edition. London, UK : Royal Institute of International Affairs. ISBN 978-0905031569.

Kontakt

JUDr. Radka MacGregor Pelikánová, Ph.D., LL.M., MBA, Provozně ekonomická fakulta -
Katedra práva, Česká zemědělská univerzita, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6 – Suchbát, Česká
republika, e-mail: pelikanovar@pef.czu.cz